

50 VRAGEN OVER JEZUS

JUAN CHAPA (ed.)

50 VRAGEN OVER JEZUS

Theologische inleidingen

Theologische inleidingen

In deze serie zijn verschenen:

1. Federico Suárez – *Priester zijn*
2. José Orlandis – *Korte geschiedenis van de Katholieke Kerk*
3. Juan Chapa (ed.) – *50 vragen over Jezus*

Oorspronkelijke titel:
50 Preguntas sobre Jesús
Copyright © by Juan Chapa (ed.), 2006

Vertaling: Mevr. R. de Boer-Grosjean
Ontwerp omslag: **cor!graphics**

©2010 STICHTING DE BOOG
Keizersgracht 218-B
1016 DZ Amsterdam
info@deboog.nl
www.deboog.nl

ISBN 90.6257.071.2

INHOUD

Inleiding	7
1. Wat weten we feitelijk over Jezus?	11
2. Bevatten niet-christelijke teksten gegevens over Jezus?	15
3. Wat is de huidige stand van het historisch onderzoek over Jezus?	18
4. Is Jezus in Nazaret geboren of in Betlehem?	21
5. Hoe vond de geboorte van Jezus plaats?	24
6. Wat betekent de maagdelijkheid van Maria?	26
7. Wat was de ster in het oosten?	28
8. Waarom wordt de geboorte van Jezus op 25 december gevierd?	31
9. Wat was de moord op de onnozele kinderen? Is het een historisch gegeven?	34
10. Had Jezus broers?	36
11. Was de heilige Jozef voor de tweede keer getrouwd?	39
12. Welke taal sprak Jezus?	42
13. Leefde Jezus als vrijgezel, was Hij getrouwd of weduwnaar?	44
14. Was Jezus een leerling van Johannes de Doper?	47
15. Welke invloed had Johannes de Doper op Jezus?	50
16. Farizeeën, Sadduceeën, Essenen, Zeloten: wie waren zij?	53
17. Wat is het belang van de manuscripten van Qumran?	56
18. Hoe stond Jezus tegenover boetepraktijken?	60
19. Had Jezus politieke aspiraties?	62
20. Hoe stond Jezus tegenover het Romeinse Rijk?	65
21. Wie waren de apostelen?	67
22. Was het gewoon dat zoveel vrouwen Jezus omringden?	69
23. Wie was Maria Magdalena?	72
24. Hoe was de verhouding tussen Jezus en Maria Magdalena?	76

25.	Hoe was de verhouding tussen Petrus en Maria Magdalena?	78
26.	Heeft Jezus wonderen verricht?	81
27.	Wilde Jezus een Kerk stichten?	84
28.	Wat gebeurde er bij het laatste avondmaal?	87
29.	Wat is de heilige graal? Is er een verband met de heilige kelk?	90
30.	Waarom werd Jezus ter dood veroordeeld?	92
31.	Wat was het Sanhedrin?	94
32.	Wie was Kajafas?	96
33.	Wie was Pontius Pilatus?	98
34.	Hoe vond Jezus de dood?	101
35.	Wie was Jozef van Arimatéa?	104
36.	De verrijzenis van Jezus: mythe of werkelijkheid?	107
37.	Waaruit bestaat de christelijke boodschap?	111
38.	Wie was de heilige Paulus? Hoe heeft hij de leer van Christus doorgegeven?	114
39.	Wat zijn canonieke Evangelies en wat apocriefe? Welke en hoeveel zijn het er?	118
40.	Wat zijn de verschillen tussen de canonieke en de apocriefe evangelies?	121
41.	Hoe kwamen de canonieke Evangelies tot stand?	123
42.	Wat staat er in de apocriefe evangelies?	128
43.	Wat zijn gnostici?	131
44.	Wat zijn de Nag Harnrnadi geschriften?	133
45.	Wat staat er in het Evangelie van Filippus?	136
46.	Wat staat er in het Evangelie van Maria [Magdalena]?	138
47.	Wat staat er in het Evangelie van Judas?	140
48.	Wie was Constantijn?	143
49.	Wat was het Edict van Milaan?	145
50.	Wat gebeurde er op het Concilie van Nicea?	147
	Aanvullende literatuur	151
	Trefwoordenregister	155

1. Wat weten we feitelijk over Jezus?

Over Jezus van Nazaret hebben we meer en betere informatie dan over de meeste bekende personen uit zijn tijd. De gegevens over zijn bestaan en optreden zijn niet alleen afkomstig uit historische, niet-christelijke bronnen, maar ook uit alles wat ons door getuigen van zijn leven en dood is overgeleverd. Het gaat om geschreven en mondelinge overleveringen, in het bijzonder de overleveringen uit de vier Evangelies, die werden doorgegeven binnen de levende geloofsgemeenschap die Hij vestigde en die tot vandaag is blijven bestaan. Deze gemeenschap is de Kerk.

De gegevens die voorkomen in de apocriefe evangelies¹ en andere niet-bijbelse bronnen voegen in wezen niets toe aan de informatie die al aanwezig is in de Evangelies van Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes. Beter gezegd, ze worden erdoor bevestigd.

Tot aan de Verlichting² waren zowel gelovigen als ongelovigen ervan overtuigd dat alles wat we over Jezus konden weten in de vier Evangelies stond. Maar in de 19de eeuw begonnen enkele historici de objectiviteit van de inhoud ervan ter discussie te stellen, omdat de Evangelies vanuit een gelovig standpunt geschreven waren. Voor hen waren de verhalen uit de Evangelies weinig geloofwaardig, omdat ze niet bevatten wat Jezus zei en deed, maar eerder wat Jezus' volgelingen enkele jaren na zijn dood geloofden. Vandaar dat in de

¹ Zie voor de betekenis van 'apocrief' de vragen 39 en 40.

² Verlichting wordt genoemd de periode in de Europese cultuurhistorie (17de-18de eeuw) waarin de mens erop uit is zich te bevrijden van gezagsdwang en traditionele vooroordelen. (nt vert.)

volgende decennia tot in het midden van de 20ste eeuw de geloofwaardigheid van de Evangelies werd aangevochten. Er werd zelfs beweerd dat “we nagenoeg niets kunnen weten” over Jezus¹.

Door de ontwikkelingen in de historiografie en de archeologie en door een diepere en betere kennis van de bronnen uit de oudheid komen we vandaag de dag tot andere conclusies. Met de woorden van een bekende kenner van de joodse wereld van de 1ste eeuw na Chr. (die niet als conservatief te boek staat) kunnen we stellen: “Wij kunnen heel wat over Jezus weten”². Deze auteur geeft bijvoorbeeld een lijst met feiten die vanuit historisch oogpunt niet ter discussie staan (hij zegt er wel bij dat de lijst van alles wat we over Jezus weten nog aanzienlijk langer is):

- 1) Jezus werd rond het jaar 4 voor Chr. geboren, kort voor de dood van Herodes de Grote.
- 2) Als kind en jongvolwassene leefde Hij in Nazaret, een dorpje in Galilea.
- 3) Hij werd door Johannes de Doper gedoopt.
- 4) Hij riep hen die zijn volgelingen zouden worden.
- 5) Hij onderwees in de steden en dorpen van Galilea.
- 6) Hij predikte het ‘Rijk Gods’.
- 7) Rond het jaar 30 ging Hij naar Jeruzalem voor het paasfeest.
- 8) Hij veroorzaakte een oproer in de tempel.
- 9) Hij vierde een laatste avondmaal met zijn leerlingen.
- 10) Hij werd aangehouden en ondervraagd door de joodse autoriteiten, met name door hun hogepriester.

¹ Bultmann, R., *Jesus*, Deutsche Bibliothek, Berlin (1926), p. 12.

² Sanders, E.P., *Jesus and Judaism*, Fortress, London (1985), p. 2.

11) Het doodvonnis werd uitgevoerd op bevel van Pontius Pilatus, de Romeinse landvoogd.

Sanders voegt er nog een korte lijst aan toe met eveneens zekere feiten over de rechtstreekse gevolgen van Jezus' leven:

- 1) Aanvankelijk vluchtten zijn leerlingen.
- 2) Ze zagen Hem na zijn dood (historici zijn het oneens in welke zin).
- 3) Daarom geloofden ze dat Hij zou terugkomen om zijn Rijk te vestigen.
- 4) Ze vormden een gemeenschap om zijn wederkomst af te wachten en streefden ernaar anderen voor het geloof in Hem als Messias van God te winnen¹.

De huidige ontwikkeling van het historisch onderzoek laat dus toe dat we ten minste deze feiten als bewezen kunnen beschouwen, wat niet gering is als het gaat om een personage van twintig eeuwen geleden. Op basis van rationele argumenten kan het bestaan van figuren uit het oude Griekenland zoals de filosoof Socrates (470-399 voor Chr.) of de staatsman en veldheer Pericles (490-429 voor Chr.), om maar een paar bekende namen te noemen, niet met meer zekerheid gestaafd worden dan het bestaan van Jezus. De objectieve gegevens die we over deze personen hebben en die de toets der kritiek kunnen doorstaan, zijn bijna altijd minder uitgebreid.

Uitgaande van deze minimale basis waarover de historici het eens zijn, kunnen veel andere gegevens die we in de Evangelies vinden vanuit historisch oogpunt als geloofwaardig beschouwd worden. Door de criteria voor historiciteit op

¹ Sanders, E.P., *The Historical Figure of Jesus*, Penguin, Londen (1993).

die gegevens toe te passen kan de mate van coherentie en waarschijnlijkheid van wat er in de Evangelies staat, worden vastgesteld.

Deze gegevens nodigen ons uit te bedenken dat Hij de Messias is die komen zou om als een nieuwe David over zijn volk te heersen; meer zelfs, dat Jezus de mens geworden Zoon van God is. Om op deze uitnodiging echt in te kunnen gaan, mogen we rekenen op goddelijke, belangeloze hulp die ons verstand verlicht en het mogelijk maakt de realiteit waarin we leven in heel haar diepte te vatten. Het gaat om een licht dat deze werkelijkheid niet vervormt, maar het mogelijk maakt de ware dimensies ervan te zien die aan een oppervlakkige blik ontsnappen. Het is het licht van het geloof.

Juan Chapa, Francisco Varo

2. Bevatten niet-christelijke teksten gegevens over Jezus?

De eerste keren dat Jezus in de niet-christelijke literatuur wordt vermeld is bij enkele Griekse en Romeinse geschiedschrijvers uit de tweede helft van de 1ste eeuw of de eerste helft van de 2de eeuw na Chr., dus vrij kort na het gebeuren zelf.

De oudste tekst waarin melding wordt gemaakt van Jezus, al is het slechts impliciet, werd rond het jaar 73 geschreven door een stoïcijnse filosoof¹ Mara Bar-Serapion, afkomstig uit Samosate in Syrië. Mara Bar-Serapion verwijst naar Christus als 'wijze koning' der Joden en schrijft over Hem dat Hij 'nieuwe wetten' afkondigde, hierbij doelend op de van de wet afwijkende voorschriften in de Bergrede (cf. Mt 5,21-48). Hij vermeldt ook dat de joden geen voordeel hadden bij zijn dood.

De meest bekende expliciete vermelding is die van de geschiedschrijver Flavius Josephus (*Joodse Oudheden* 18,63-64) uit het einde van de 1ste eeuw. Deze tekst, die in alle Griekse manuscripten van het oeuvre van Josephus bewaard is gebleven, zinspeelt zelfs op het feit dat Hij de Messias zou kunnen zijn, vandaar dat veel auteurs van mening zijn dat dit door middeleeuwse kopiïsten is toegevoegd. De onderzoekers zijn tegenwoordig van mening dat de originele woorden

¹ De Stoa of het stoïcisme is een filosofische stroming die rond 300 voor Chr. in Griekenland ontstond en in zijn latere vorm in de Romeinse tijd vooral gericht was op het streven naar innerlijk evenwicht door het volgen van de rede, het uitbannen van hartstochten en het verachten van leed. (nt vert.)

van Josephus meer gelijkenis zouden moeten vertonen met de zinnen die in een Arabische versie van deze tekst bewaard zijn gebleven, geciteerd door Agapius, bisschop van Hiërapolis in de 10de eeuw, waar de veronderstelde toevoegingen niet voorkomen.

Hij zegt het zo: “In die tijd was er iemand die Jezus heette, die zich voortreffelijk gedroeg en bekend stond om zijn deugden. Veel van zijn leerlingen waren mensen uit het jodendom en uit andere volkeren. Pilatus veroordeelde Hem tot de kruisdood. Maar degenen die zijn leerlingen waren, bleven Hem trouw en vertelden dat Hij hun drie dagen na zijn kruisiging was verschenen en in leven was en dat Hij daarom de Messias zou kunnen zijn, over wie de profeten wonderbare dingen hadden verteld.”

Bij Romeinse schrijvers uit de 2de eeuw (Plinius de Jongere, *Brieven aan Trajanus* 10,96; Tacitus, *Annalen* 15,44; Suetonius, *Leven van Claudius* 25,4) vinden we enkele verwijzingen naar de figuur van Christus en het optreden van zijn leerlingen.

De joodse bronnen, in het bijzonder de *Talmoed*, bevatten ook allerlei verwijzingen naar Jezus en naar bepaalde dingen die over Hem verteld werden¹. Sommige historische details kunnen hierdoor bevestigd worden vanuit bronnen waarop geen verdenking van christelijke manipulatie rust. Een joodse onderzoeker, Joseph Klausner, vat de conclusies die uit de Talmoedverklaringen over Jezus getrokken kunnen worden als volgt samen: “Er zijn betrouwbare verklaringen met be-

¹ De Talmoed (onderrichting) is binnen het jodendom het uit mondelinge overlevering tot stand gekomen verzamelwerk waarin commentaren zijn bijeengebracht, meestal in de vorm van discussies tussen belangrijke rabbijnen en andere schriftgeleerden over een bepaald punt van de Heilige Schrift. (nt vert.)

trekking tot het feit dat zijn naam Yeshua (Yeshu) van Nazaret was, dat Hij 'aan toverij' deed (dat wil zeggen dat Hij wonderen deed zoals gebruikelijk was in die tijd) en mensen misleidde, en dat Hij Israël op de verkeerde weg bracht, de woorden van de wijzen belachelijk maakte en de Schrift op dezelfde wijze verklaarde als de Farizeeën. Verder, dat Hij vijf leerlingen had, zei dat Hij niet gekomen was om iets uit de wet ongeldig te verklaren en er niets aan wilde toevoegen, dat Hij op de vooravond van Pasen (dat op een zaterdag viel) als valse leermeester en volksverleider op het hout werd genageld (gekruisigd) en dat zijn leerlingen genezingen verrichtten in zijn naam"¹.

Hoewel zijn samenvatting en de tussen haakjes geplaatste toevoegingen historisch gezien verder uitgelegd zouden moeten worden, geven zij voldoende inzicht in wat uit deze bronnen afgeleid kan worden: de informatie is niet volledig, maar ook niet onbeduidend. Als we deze gegevens vergelijken met die van de eerder vermelde Grieks-Romeinse auteurs, dan kunnen we met historische zekerheid stellen dat Jezus heeft geleefd en dat we ook een aantal van de belangrijkste gegevens over zijn leven weten.

Francisco Varo

¹ Klausner, J., *Jesús de Nazaret*, Paidós, Barcelona (1989) p. 44.